

Рубашов Ю.М.

Заслужений діяч мистецтв України,
доцент Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

**КАНАДСЬКИЙ ХУДОЖНИК ВАСИЛЬ КУРИЛИК
(до 85-річчя від дня народження)**

Стаття привертає увагу читача до життя та творчості відомого канадського художника українського походження Василя Курилика (William Kurelek).

Ключові слова: творчість, художник, переселенці, Христос.

Статья обращает внимание читателя на жизнь и творчество известного канадского художника украинского происхождения Василия Курылыка (William Kurelek).

Ключевые слова: творчество, художник, переселенцы, Христос.

The article focuses reader's attention on the life and creative work of the Ukrainian origin famous Canadian artist Willian (Wasył) Kurelek.

Key words: creative work, artist, immigrants, Christ.

Особистість – це шлях. Людина, яка обирає цей шлях – ось що найголовніше. Це слова Екзюпері. З філософською суттю цієї думки погоджуєшся, коли мова йде про життя і творчість канадського художника українського походження Василя Курилика (William Kurelek). Митець наполегливо і безоглядно йшов дорогою до свого Храму, борючись з трагічними обставинами, твердо вірячи у надане йому покликання творця.

Метою даної статті є коротка розвідка про яскраву особистість, митця, який зберіг у своєму світосприйманні українську культурну традицію, залишив помітний слід в історії сучасного образотворчого мистецтва

Василь Курилик народився 3 березня 1927 року на батьківській фермі неподалік від Едмонтона, провінції Альберта, в родині Марії Гуцуляк та Дмитра Курилика. Василь був старший і мав ще двох братів та четверо сестер. Батько майбутнього художника переїхав до Канади після Першої світової війни. Піонерами-поселенцями були дід і бабця Василя по матері, які емігрували до Канади в 1896 році. Вони назавжди покинули рідне буковинське село Борівці і закінчили свою виснажливу мандрівку серед дикої прерії на визначеній їм ділянці землі в провінції Альберта, околиці Віллінгтона, густо заселеній українськими піонерами-поселенцями.

У 1934 р. сім'я переїжджає до давнього містечка Стоунволл провінції Манітоба. Василь пішов до місцевої, сільської, однокімнатної школи. Стосунки з однокласниками не склались, хлопець був тихий і не надто компанійський. Хист учня до малювання помітила вчителька і попросила Василя зробити серію малюнків, що розповідають про історію Канади. Вийшло вдало і дуже пізнавально. Можливо, цей маленький успіх привернув його в загадковий і втаємничений світ творчості.

У 1942 р. юнак поступає до середньої школи в місті Вінніпег. В 1949 р. Курилик отримує диплом бакалавра Манітобського університету. Сім'я переселилась на ферму

біля містечка Стоні Крік на жипописних берегах величного озера Онтаріо. Юнак поступив до мистецького коледжу в Торонто, мріяв створити серію робіт, присвячених історії українського народу. Василь пішов з батьківського дому, і щоб прожити самотійно, брався за будь-яку роботу.

Ще, можливо, не усвідомлена потреба у нових засобах художньої виразності примушує його шукати нові форми, стилістику, співзвучну внутрішньому стану його душі. В 1950 р. Василь поїхав до Мехіко і вступив до художнього коледжу Сан Мігель Альєнде, де впродовж п'яти місяців намагався розширити свої творчі можливості. В Мехіко Василь бідував, хворів, болісно сприймав свою невлаштованість. Характерним для того періоду є полотно «Портрет художника як молодої людини».

У 1952 р. художник поїхав до Монреаля. Вчив французьку, експериментував з художньою формою. Згодом – Лондон, подорож на континент Фландрія, Париж, Відень. Сильне враження на молодого художника справили роботи Пітера Брейгеля, стилістичний вплив якого можна помітити в подальшій творчості митця. Курилик багато працював, намагався збагатити свою творчу палітру. Роботи митця знайшли своїх шанувальників. Але невлаштованість, втрата певних життєвих орієнтирів, проблеми з зором призвели до серйозної депресії. Художник потрапив до психіатричної лікарні.

За словами самого Курилика, терпіння привернуло до нього Бога. А ще психіатр лондонського госпіталю Маргарет Сміт, якій художник був безмежно вдячний. Здатність терпіти, коли здавалось, вже немає змоги, передались йому від діда і батька піонерів-переселенців, людей, сильних у своїх намаганнях, які пробились крізь товщу зневіри, болю, відчаю і стали заможними хліборобами, відомими митцями, шанованими політиками, повноправними громадянами багатонаціональної Канади.

Хворість минає. Атеїст Василь Курилик побачив у своєму одужанні Боже проведення. Він мусить проілюструвати Євангеліє. Це його мета і моральний обов'язок. В 1969 р. художник взяв білет до Дамаска і сів у Східний експрес. Проте Суецька криза, військові дії дуже ускладнили подорож митця. З труднощами дістався до Єрусалима. Три тижні, проведені на Святій Землі, лягли в основу автобіографії Курилика: «Зі мною ще хтось».

Щоб відчутти реальність подій двотисячної давнини, Василь Курилик пройшов місцями, які згадуються в Євангелії від Матвія найбільш повної розповіді про діяння Спасителя. Художник вивчав костюми, архітектуру, побут, скурпульозно збирав матеріал, готувався внутрішньо, адже це був його моральний обов'язок.

У 1959 р. митець повернувся до Канади з твердим переконанням: він мусить реалізувати задумане. В країні – економічна рецесія. Курилик спробував розпочати власний бізнес. Проте надія продавати рами для картин не справдилась. В час вимушеного безробіття, в перші дні Нового 1960 року, Василь Курилик взяв папір, фарби і сів до столу. Робота над «Страстями Христовими» тривала три виснажливих роки. Один аркуш за тиждень. Всього 160 робіт розміром 51х56 см. Гуаш, акварель, деякі – маслом. Розмір Курилик взяв у розрахунок на телевізійний екран, сподіваючись на широкий інтерес ЗМІ. Це була, мабуть, найдетальніша ілюстрація Святого Письма. Можливо, серію точніше було б назвати не ілюстраціями, а майстерно знятими кінокадрами, внутрішній драматизм яких передається глядачеві, не залишає його байдужим. У 1963 р. у Національній Галереї канадської столиці було відкрито Бієнале

канадського живопису, де вперше були показані всі 160 аркушів серії «Страсті Христові». Через сім років у приміщенні Інституту св. Володимира в Торонто «Страсті Христові» були експоновані вдруге і високо оцінені мистецькою громадськістю. Цього ж року власники української картинної галереї міста Ольга та Микола Колянківські придбали всю серію для свого майбутнього музею в місті Ніагара Фаллс.

У 1961 р. директор нью-йоркського Музею Сучасного мистецтва Альфред Барр вибрав лише одну роботу для колекції музею з виставки творів художників Торонто. То була робота Курилика «Град у Альберті». Тематами його робіт стали життя корінних жителів Півночі, праця та побут піонерів-переселенців. Василь Курилик пише тексти до зображень, доповнюючи ними візуальний ряд. Вийшли з друку календарі з його малюнками. Художник зробив ілюстрації до «Подорожі Гуллівера», серію робіт про зимові забави дітей і дорослих. Митець іноді відмовлявся ставити особисті підписи на роботах, бо вважав, що автор в такому випадку забагато думає про себе. «Підпис, це начебто хвальба: це я зробив...» – говорив митець. «Але ж то Бог є автором мистецтва, а людина Божою слугою». Його роботи з успіхом експонуються в музеях і картинних галереях Канади, Сполучених Штатів, Старого Світу. В 1962 р. Василь Курилик одружився з Джін Ендріс, яка народила йому двох синів та двох дочок і всіляко підтримувала чоловіка до останніх хвилин його життя.

У 1970 р. на запрошення Спілки художників України Василь Курилик з групою митців з Канади і Сполучених Штатів вперше відвідав країну, де народились його батьки звідки прийшла в Канаду і укорінилась українська культурна традиція. Київ, Львів, Харків, Одеса, Запоріжжя, Полтава, Канів, кілька приємних днів у курортній Ялті. Потім Грузія. Відвідини Тбілісі і міста Сурамі, де провела останні тижні свого життя Леся Українка. Митець побував у буковинському селі Борівці, де народились його батьки. Ці короткі відвідини справили на Курилика сильне враження і повернувшись до Канади, він звернувся у Посольство СРСР в Оттаві з проханням дозволити йому відвідати Україну вдруге.

У 1971 р. відкрився музей і галерея Колянківських у Ніагара Фаллс, який став постійною домівкою для творчої спадщини митця. В знак подяки подружжю меценатів Курилик створив і подарував власникам музею серію робіт «Український піонер» про першу хвилю трудової еміграції українців до Канади. Композиція була виконана на шести фанерних панелях, вкритих левкасом розміром приблизно 150 x 120 см.

У 1972 р. Лондонський Інститут Співдружності експонував серію з 21 картин під назвою «Торонто». Художник з дружиною був офіційно запрошений на відкриття.

Врешті, В. Курилик одержав візу і у вересні 1977 р. полетів в Україну, вже будучи тяжко хворим. Джін Куриликова намагалася не пустити чоловіка, проте марно. Він планував зупинитися в Борівцях та зробити замальовки в селі Русов, звідки родом Василь Стефаник. Художник хотів зібрати матеріал для фрески, яка б зображувала минуле й сучасне українських поселенців у Канаді. Розпис мав прикрасити одне з адміністративних приміщень канадської столиці. В селі Борівці він зробив більше 100 рисунків. Деякі з них закінчував вже після повернення у Канаду у госпіталі, в останні дні свого життя. Помер Василь Курилик 3 листопада 1977 року.

Навіть неповний перелік творчого доробку художника викликає повагу. Більше тридцяти персональних виставок у галереях Канади. Твори Курилика знаходяться в

музеях Нью-Йорка, Філадельфії, Монреалі, Вінніпегу, Едмонтону. Виставки в Лондоні, експозиції в Індії, Південній Африці, Гонконгу. Про творчість майстра було знято чотири фільми. Один з них одержав Національну премію Канади і був перекладений українською, французькою, португальською, японською та німецькою мовами. Цікавим є той факт, що художник попри всі намагання так і не одержав базової художньої освіти, лишившись, по суті, великим самоуком.

Література:

1. Kolankiwski M. *The Ukrainin Pioneer by William Rurelek.* / Mykola Kolankiwski // *Niagara Falls Art Gallery*; 1980. – Pages 5–8. **2.** Kurelek W. *The Passion of Christ.* / William Kurelek // *Niagara Falls Art Galleri and Museum.* – 1975. Pages 7–16. **3.** Kurelek W. *The Last of the Arctic.* / William Kurelek – Toronto, 1976. – Pages 9–16. **4.** Kurelek W. *A Prairie Boys Winter.* / William Kurelek – Montreal, 1973.